

Alajčauš Frano Bareza Šore

Prema dostupnim povijesnim izvorima (Dalbello, 2012., str. 55.), dužnost alajčauša na Alki je najviše puta obavljao alkar Frano Tripalo 21 put (1859. – 1881.), Nikola Cerinić 19 puta (1882. – 1899.), Ivan Zorica 16 puta (1990. – 2005.), Frano Bareza–Šore 15 puta, Stipe Grabovac 14 puta, Marko Buljan, Ivan Lovrić i Ante Milun-Antić 9 puta, Vicko Grabovac i Tonči Bešlić 8 puta, Toma Vuletić i Stipe Milun 7 puta, Bogdan Čatipović 6 puta, Frano Lovrić, Ivan Grabovac, Andrija Krolo i Josip Boko 4 puta, Grgur Lovrić, Josko Milošević i Stipe Batarelo 3 puta, Ivan Cerinić i Ante Bulj Tonko 2 puta, Jakov Lovrić, Jakov Jelinčić, Nikola Poleš, Marko Marić, Ante Bareza, Frano Žanko, Božidar Vučković i Ivica Filipović Grčić jedanput.

J.Ž.

ALAJČAUŠEV ZOV, poziv alkarima i momcima da se u svečanoj odori i naoružani okupe kod alajčauša. Upućuje se dva sata prije Alke, i to preko tri trubača i tri bubnjara s Kamička. Pritom je jedan trubač okrenut prema Ruduši, drugi prema Čugurinoj glavici, a treći prema Sinjskom

Ivica Filipović Grčić, alajčauš 299. Alke

polju (Pravila o Alki, 1992.). Alajčaušev zov trubom znak je alkarima da se na konjima i s kopljima u rukama, u pratnji svojih momaka, upute na okupljanje kod alajčauša.

J.Ž.

ALKA (ar. *halqa*, tur. *halka* – obruč, prsten; željezni kolut kojim se kuca o vrata), meta u viteškoj igri Sinjskoj alki.

AM.V.

ALKA (SINJSKA ALKA), viteška igra u kojoj natjecatelji, jašući na konjima, kopljem gađaju metu (alku) ovješenu iznad alkarskog trkališta. Tradicionalno se održava u Sinju, u posljednje vrijeme nedjeljom, u prvoj trećini kolovoza. Riječ je o manifestaciji koja se simbolički oslanja na pobjedu lokalnog stanovništva 1715. kojom je grad Sinj, nakon stopedeset godina, konačno oslobođen osmanlijske vlasti. Smatra se da je Alka utemeljena upravo u povodu proslave te pobjede, iako najraniji pouzdani podaci koji bi to potvrdili do sada nisu pronađeni. Lokalno se obi-

lježje Alke osobito ogleda u činjenici da u njoj smiju sudjelovati samo punoljetni muškarci koji su rođeni u Cetinskoj krajini ili su njezini zavičajnici (čl. 12. Pravilnika o uvjetima i postupku za prijem članova Viteškog alkarskog društva Sinj). Pravilo je i da se Alka održava samo u Sinju, i to u ulici Alkarsko trkalište. Uz samo nekoliko kraćih prekida (zbog manjka sredstava za troškove, zbog kuge i ratnih zbivanja), Alka se održava u Sinju već tri stoljeća. Prema dostupnim podacima, ipak se nekoliko puta trčala izvan Sinja: u Splitu – prvi put 1832., u povodu puštanja jednog Sinjanina iz zatvora, a drugi put u čast tadašnjem upravitelju za Dalmaciju Lilienbergu (Milinović, 1863.); u Beogradu je održana 1922., u povodu vjenčanja kralja Aleksandra Karađorđevića rumunjskom princezom Marijom; u Zagrebu se trčala uz održavanje III. kongresa USOJ-a 1946.

Sinjska je alka svojim formalnim obilježjima srodna natjecanjima u gađanju koluta/obruča/prstena, vrstama viteških igara koje su se razvijale u pojedinim dijelovima zapadne Europe, gdje su u kasnome srednjem vijeku bile izrazito popularne. Najstariji dosad poznati podatak o takvim igrama na našem području jest dubrovačko *trčanje na kolač/palij*, koje se održavalo još u 15. st. Osim u Dubrovniku, natjecanja slična Sinjskoj alki održavala su se i u drugim mjestima Hrvatske, primjerice u Zadru, Imotskom i Makarskoj (*striljanje alke*) te u istarskom Svetvinčentu i Barbanu. U nekim su mjestima, primjerice u Splitu, Šibeniku i Skradinu, natjecatelji metu gađali trčeci umjesto jašući na konju. Sve su se te igre do sredine 19. st. u nas postupno ugasile. Danas se uz Sinjsku alku još samo u Barbanu održava *trka na prstenac*, koja je obnovljena 1976., nakon gotovo tri stoljeća neizvođenja.

Meta koju natjecatelji gađaju u Sinjskoj alki sastoji se od dva koncentrična kruga međusobno povezana trima prečkama koje prostor između krugova dijele na tri jednaka dijela. Ishod natjecanja ovisi o tome na kojemu mjestu alkar pogodi metu: pogodak u sredinu, u manji, unutarnji krug,

Alka

donosi tri boda (*u sridu*, u lokalnom govoru *tri punta*), pogodak u prostor iznad njega donosi dva boda (*u dva*), a po jedan bod (*u jedan*) alkar dobiva za pogodak u jedno od donja dva polja. Kada natjecatelj u trku ne dotakne metu, kaže se da je *promašio*, a ako metu dotakne ali pritom ne osvoji nijedan bod, kaže se da je pogodio *u ništa*. Pravila natjecanja, izbor natjecatelja i drugih sudionika alkarske povorke, njihov izgled, uloga i obveze, kao i širi skup pravila o pripremama i održavanju Alke strogo su definirani Statutom Viteškog alkarskog društva i Pravilima o Alki.

Alkarsko je nadmetanje kulminacija višemjesečnih priprema za tu manifestaciju koje se održavaju na različitim razinama. Potencijalni se natjecatelji počinju pripremati za Alku nekoliko mjeseci prije završne izvedbe. Pripreme se intenziviraju što se više bliži datum održavanja Alke, a alkarima se u pripremama s vremenom pridružuju i ostali sudionici povorke koja se na dan nadmetanja može vidjeti na alkarskome trkalištu. Konačnu odluku o tome koji će od sudionika priprema sudjelovati u alkarskom nadmetanju donosi vojvoda nekoliko dana prije Alke, birajući pritom najmanje jedanaest, a najviše sedamnaest natjecatelja koji će sudjelovati u svečanoj godišnjoj manifestaciji. Uoči Alke održavaju se Bara i Čoja, natjecanja koja funkcioniraju i kao svojevrzne završne pripreme za svečano alkarsko nadmetanje. Prema

STATUTI

Della giostra Signana.
Ristabilita nell' antico suo ordine e disciplina
nell' anno 1833.

Capo I.

Descrizione della lizza e dell' anello.

1. *La giostra viene eseguita presso la borgata, sull' ampia e regolare strada che conduce a Spalato, luogo presceltovi sin dalla sua origine.*
2. *Ivi ai margini della lizza si conficcano verticalmente nel terreno due travicelli. Ognuno di essi ha un foro nella sommità, pel quale si fa passare una corda, distesa orizzontalmente e fermata nei suoi capi da due uncini, all' altezza di un uomo.*
3. *Nel mezzo della corda pende un pezzo di legno di figura parallelopipeda, avente un picciol foro nella parte inferiore, in cui viene collocata l' orecchia dell' anello, fatta elastica e movevole.*
4. *La corda si alza e si abbassa secondo il bisogno, dalla parte destra, per mezzo d' una persona a ciò destinata, onde rimettere l' anello.*
5. *Dalla parte opposta vi stà un'altra persona che rimette l' anello, armata di un bastone adunco alla sua estremità, che serve per tirare giù la corda e per fermare l' anello stesso.*
6. *L' anello è di ferro, formato di due cerchi concentrici, sostenuti da tre raggi, che partono dalla circonferenza del cerchio maggiore sino a quella del minore, e dividono il primo in tre parti eguali. I cerchi sono fatti a spigolo dalla parte in cui l' anello è battuto dalla lancia, ed hanno un quarto di pollice di grossezza. Il cerchio maggiore ha di diametro pollici cinque della misura del piede di Vienna, ed il minore pollici uno ed un terzo, misurando dall' estremità loro interna. Il minore non ha divisione, e conta tre punti al giostrante che lo colpisce colla lancia in mezzo. La parte superiore delle tre divisioni del cerchio maggiore conta due punti, perchè il di lui centro è in linea verticale del piccolo cerchio; laddòve le altre due parti, essendo poste lateralmente, e più facili ad essere colpite, non contano che un punto solo.*
7. *L' anello stà collocato sotto la corda all' altezza almeno di piedi dieci e mezzo, contando dal suo centro sino la terra.*
8. *A destra della lizza è costruito un palco pei giudici, ed il Mastro di campo. A sinistra, due klafter in giù andando verso il punto donde incominciano i giostranti la corsa, un altro palco per le Autorità civili*

STATUT SINJSKE ALKE

Uspostavljen 1833. po starinskom načinu i disciplini.

Glava I.

OPIS TRKALIŠTA I ALKE.

- 1). Alka se trče ispod varoši Sinja na širokom i uređenom putu koji vodi za Split. To trkalište bilo je određeno pri samom osnutku Alke.
- 2). Tu se na stranama trkališta usade dva stupa u zemlju. Svaki od tih stupova ima pri svom vrhu jednu provrćenu šupljinu, kroz koju se provuče konop koji je rastegnut horizontalno, a njegovi krajevi su za stupe pričvršćeni čavlom u visini čovjeka.
- 3). Na sredini konopca visi jedan komad drveta u obliku paralelo-pipeda, koji na donjoj strani ima jednu malu šupljinu u koju se utakne ušica alke, koja ušica je pomična i elastična.
- 4). Konop se diže i spušta prema potrebi s desne strane, a da se alka namjesti. To čini jedna osoba za to postavljena.
- 5). S protivne strane stoji druga osoba koja namješta alku. Ista ima jedan dugi štap sa kukom na vrhu, koji služi da konop pritegne dolje k sebi i da namjesti alku.
- 6). Alka je od željeza, napravljena od dva koncentrična obruča, a vezani su međusobno sa tri kraka koji idu od većeg obruča prema manjem, te dijele ovaj prvi obruč u tri jednaka dijela. Obruči imaju oštar rub sa one strane, s koje se alka tuče sa kopljem. Debeli su četvrtinu palca. Veći obruč ima promjer od pet palaca mjere bečke stope, a onaj manji jedan palac i jednu trećinu, mjereći njihovu unutrašnju stranu. Manji obruč nema razdjela, te se alkaru koji ga pogodi u sredinu računaju tri boda. Gornji dio od triju razdjela većeg obruča računa se dva boda, jer njegovo središte leži u pravcu vertikale malog obruča, međutim ostala dva dijela koja ostaju pobočno i radi toga se lakše pogode, računaju se samo po jedan bod.
- 7). Alka je postavljena ispod konopca na visini od najmanje deset i po stopa, računajući od sredine alke do zemlje.
- 8). S desne strane trkališta postavljena je loža za sudce i vođu, a na lijevoj strani, dva klaftera niže prema tački od koje alkari počinju trku, postavljena je druga loža za civilne i vojne vlasti koje prisustvuju trci. Podovi obiju loža podignuti su od zemlje u visini od tri stope.
- 9). Na dan svečane trke, koliko lože toliko i stupovi gore spomenuti, urešeni su, prvi sa ćilimima, a drugi sa vrpcama i cvijećem.

Stilizirana slika alkara u bojama rad Zdenke Sertić, objavljena je u zborniku *Naša domovina* urednika Filipa Lukasa 1943.

pravilima natjecanja, Bara i Čoja su istovjetne Alki, no završna utrka ima izrazito svečan karakter i obilježava je veća razina protokolarnosti.

Alka je u svim svojim aspektima vrlo formalizirana manifestacija. Njezina ceremonijalnost nije ograničena samo na natjecateljski dio nego se očituje i u nizu pravila kojima su definirane raznovrsne aktivnosti što se izvode na dan Alke: točno je utvrđeno što se u kojem trenutku treba događati, tko u tim aktivnostima treba sudjelovati i na koji način, kako se sudionici pritom trebaju ponašati i izgledati i sl.

Na dan održavanja Alke u ranu se zoru s bedema Staroga grada pucanjem oglašavaju *mačkule*, a Gradska glazba svira budnice ulicama Sinja. Na Starome gradu održava se misa za uspješan i miran završetak alkarskih svečanosti te *sat povijesti*, kojemu je cilj podsjetiti na događaje iz prošlosti u spomen kojih se održava Alka. Tijekom jutarnjih sati vojvodin pobočnik (ađutant) i njegov momak, obučeni u svečane odore, vozeći se u okićenoj kočiji, pozivaju predstavnike gradske, vojne i civilne vlasti na Alku. Potom na

gradskom groblju polažu vijenac u znak sjećanja na umrle i poginule članove Viteškoga alkarskog društva. U ranim popodnevним satima trubači i bubnjari pozivaju alkare i alkarske momke da se, potpuno opremljeni, okupe kod alajčauša. On pregledava jesu li alkari obučeni i opremljeni u skladu s propisima, a arambaša to isto provjerava među alkarskim momcima. Potom svi zajedno, svrstani prema propisanome redu, odlaze u Alkarske dvore, gdje ih, uz pokrovitelja i druge okupljene goste, očekuju vojvoda i ostali članovi povorke. Nakon kratkog predaha, tijekom kojega su alkari dužni pozdraviti pokrovitelja i goste, vojvoda obavlja smotru, a potom se formira alkarska povorka koja, krećući se točno određenom trasom, dolazi do alkarskog trkališta. Povorka se sastoji od vojvode (zapovjednika Alke), čete alkara (natjecatelja sa zapovjednikom alajčaušem), čete momaka (alkarskih momaka s arambašom na čelu) i pratnje (alkara koji ne sudjeluju u natjecanju; to su barjaktar s pratiteljima i vojvodin ađutant, dvojica alkarskih momaka koji vode *edeka*, momak štitonoša i dvojica buzdovandžija

Povorka na glavnom gradskom trgu u Sinju

te po tri bubnjara i trubača). Način ponašanja alkara i ostalih članova povorke također je strogo propisan, baš kao i njihov izgled, odnosno način na koji su odjeveni. Alkari nose odjeću koja se smatra starinskom, raskošnom odorom negdašnjih viših društvenih slojeva. Odore vojvode i alajčauša drugačije su od alkarskih: samo vojvoda ima smeđu odoru, koja je mnogo raskošnija od ostalih, dok je alajčauševa odjeća crne boje i djeluje vrlo otmjeno. Stručnjaci smatraju da je odjeća alkarskih momaka nalik na starinsku nošnju cetinskih seljaka. Oružje, nakit i ostala oprema sudionika povorke, baš kao i ukrasi na konjima, također su strogo propisani.

Manifestaciju Alke svečanim govorom otvara vojvoda (*vojvodin govor*) pozdravljajući pritom goste u svečanoj loži i ostalu publiku. Nakon toga arambaša postrojava momke duž trkališta, a alkari s alajčaušem na čelu odlaze na početak trkališta. Vojvoda potom, nakon što ga alajčauš izvijesti da je sve spremno, rečenicom *Neka prva trka otpočne!* daje naredbu za početak alkarskog nadmetanja u kojemu alkari, prema unaprijed

određenom redoslijedu, kopljem gađaju alku jašući na konju u punom galopu. Nakon što natjecatelj završi gađanje alke, postupno zaustavlja konja i vraća se pred ložu u kojoj su vojvoda i članovi Časnog suda te im, držeći alku na koplju, predočuje mjesto pogotka u metu. Namještač alke izvikivanjem obznanjuje broj postignutih bodova. Kada strese alku, alkar potom uzdiže koplje, pozdravlja vojvodu, članove Časnoga suda te goste u svečanoj loži, potom dobacuje koplje momku i napušta trkalište. Svi natjecatelji metu gađaju dva puta, a u trećoj trci sudjeluju oni natjecatelji koji su u prethodne dvije trke osvojili najveći broj bodova (*punata*). Ako i nakon treće trke dvojica ili više alkara imaju jednak broj osvojenih bodova, nastavljaju se natjecati u tzv. *pripetavanju* sve dok jedan od njih ne pobijedi. Nakon završetka alkarskog nadmetanja vojvoda svečano proglašava pobjednika Alke vezujući mu na koplje plamenac. Čestitkama se u kratkom prigodnom govoru pridružuje i predstavnik pokrovitelja Alke, koji daruje pobjednika i njegova momka. Nakon slavodobitnikove zahvale formira

Vojvoda Ante Vučić
pozdravlja uglednike
u uzvaničkoj loži

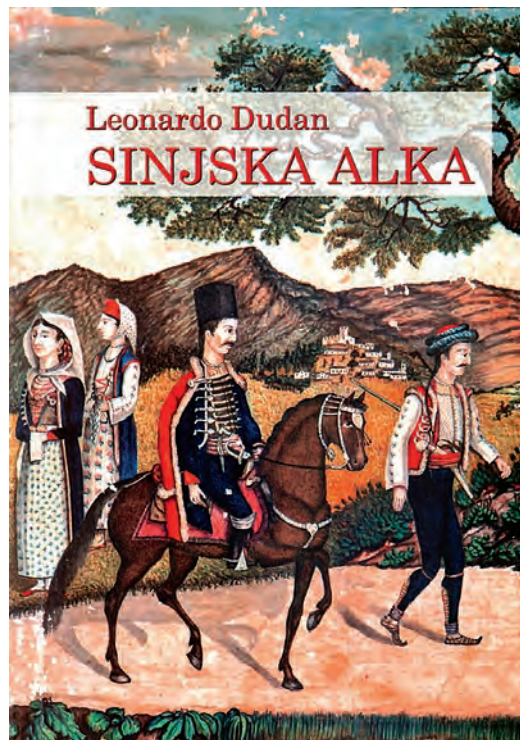
se povorka koja istim putem kojim je došla napušta trkalište. Nakon što otprati vojvodu, slavodobitnika i alajčauša, povorka se raspušta i time završava središnji dio alkarske manifestacije. Potom slijedi svečana večera i slavlje u pobjednikovoj obitelji.

Svečanost Alke ujedno je i dan kada završavaju intenzivne pripreme u alkarskim, ali i u drugim sinjskim i cetinskim domovima, od organiziranja smještaja do osmišljavanja i pripreme posebnog jelovnika koji će toga dana blagovati ukućani i njihovi gosti. Okupljanje obitelji, rodbine i prijatelja dio je tradicije proslave dana Alke koji, uz blagdan Velike Gospe (Čudotvorne Gospe Sinjske), ima središnje mjesto u kalendaru žitelja Cetinske krajine.

Zbog svoje simboličke utemeljenosti na povijesnom događaju iz 1715. te odredbe da se održava samo u Sinju i da u njoj smiju sudjelovati samo Cetinjani, Alka je manifestacija izrazito lokalnog obilježja. Međutim, Alka je odavno nadišla lokalne granice, o čemu svjedoče brojni arhiv-

ski dokumenti, ali i novinski članci te različiti prilozi s područja književnosti te likovne i glazbene umjetnosti. Na širu prepoznatljivost upućuje već i prvi dosad poznati spomen Sinjske alke, koji seže u 1784. Riječ je o pjesmi *U čast Alke 1784.*, koju je, u povodu održavanja Alke u čast ozdravljenja Francesca Faliera, tadašnjeg providura za Dalmaciju, napisao splitski polihistor Julije Bajamonti (Bajamonti/Maroević, 2011.). Pjesma je svjedočanstvo o društvenoj važnosti događaja, o ponosu lokalnog stanovništva na Alku, ali i o položaju što su ga u kontekstu Alke imali tadašnji društveni moćnici. Svečanost je izvedena prema naredbi Paula Emilija Canalisa tadašnjega sinjskog providura, koji je ujedno i osigurao nagradu za pobjednika (Bajamonti 2011., str. 11.). Traženje pokrovitelja, odnosno nastojanje da se osigura financijska potpora za alkarsko nadmetanje poveznica je i središnja tema niza dokumenata nastalih krajem 18. i početkom 19. st. Riječ je o pismima-zamolbama koje su alkari slali predstavnicima vlasti kako bi pokušali namaknuti sredstva za održavanje Alke. Prvi takav dosad poznati dokument potječe iz 1798. i odnosi se na prepisku između kolunela Jakova Grabovca, tadašnjeg zapovjednika Sinja, i grofa Rajmonda Thurna, prvoga austrijskog komesara za novozaposjednuta područja. U dokumentu se navodi da je Dvorska komisija pozitivno riješila zamolbu alkara i dala pristanak za naknadu troškova održavanja Alke. Iz iste godine potječe i dokument koji se odnosi na govor što ga je u svibnju, na Alki koja se trčala njemu u čast, održao Francesco Maria Cornea Steffaneo, opunomoćeni dvorski komesar za Istru, Dalmaciju i Albaniju. Financiranje, a time i održavanje Alke, zapalo je u probleme već potkraj prve austrijske vladavine, a osobito u razdoblju francuske vlasti u Istri i Dalmaciji (1806. – 1813.), kada se Alka održavala neredovito. Dokumenti iz toga razdoblja, obilježeni nezadovoljstvom zbog izostanka sredstava za održavanje Alke, također su potkrijepljeni isticanjem iznimne važnosti koju Alka

ima za lokalno stanovništvo (Jurić 1988., str. 6–14.). Dokument iz 1811., popraćen, kao i prethodni, izrazima divljenja i pohvale aktualnoj vlasti kako bi se dobio novac za alkarsko nadmetanje, važan je i zato što je to prvo dosad poznato izravno spominjanje povezanosti Alke s pobjedom nad osmanlijskim neprijateljem, uz usustavljena pravila izvedbe Alke te određivanje termina njezina održavanja na *treći dan poklada* (Jurić 1988., str. 15.). Posjet Franje I. Sinju 1818. iznimno je važan za Alku – car je, naime, oduševljen natjecanjem izvedenim njemu u čast, donio odluku da se svake godine iz državne blagajne izdvoji određena svota za Alku. Osim što je time riješen akutni problem financiranja Alke, odluka je važna i kao svojevrsan začetak tradicije kontinuiranog pokroviteljstva Alke na najvišoj državnoj razini, što se, uz kraće prekide, održalo do danas. U znak zahvale za taj čin i u čast caru, alkari su 1820. Alku održali na carev rođendan, 12. veljače. Kasnije se taj datum mijenjao ovisno o rođendanima drugih vladara – Ferdinanda V. (19. travnja) i Franje Josipa I. (18. kolovoza), a nerijetko su se osim redovite Alke, prigodom posjeta predstavnika vlasti gradu Sinju održavale i izvanredne Alke. Simbolika datuma, kao i redovitost održavanja Alke, umnogome su pridonijeli njezinoj široj prepoznatljivosti i popularnosti te ona u idućem razdoblju postaje sve češćim motivom pjesničkih, putopisnih i novinskih priloga. Među njima treba izdvojiti pjesmu *La Giostra di Sign nel giorno natalizio di S. M. imperatore e re Francesci I* iz 1827. (usp. Jurić, 1981.). Spjevao ju je relativno nepoznati dalmatinski pjesnik, Kaštelanin Leonardo Dudan, uz rođendan cara Franje I., a u spomen na njegov posjet Sinju 1818. U usporedbi sa starijom Bajamontijevom pjesmom iz 1784., Dudanova pjesma donosi nešto širi spektar informacija vezanih za održavanje Alke. Nedugo nakon objavljivanja te pjesme donesen je i prvi Statut Sinjske alke (1833.), na kojemu se temelje svi kasniji dokumenti kojima se uređuju brojna pravila vezana za Alku. Sljedeći

Naslovnica hrvatskog prijevoda pjesme *Sinjska alka* Leonarda Dudana. Pjesmu je preveo Tonko Maroević, a knjigu objavio Ogranak Matice hrvatske u Sinju 2007.

zanimljivi opisi Alke pojavljuju se u vezi s putovanjima saksonskog kralja Fridriha Augusta II. po Istri, Dalmaciji i Crnoj Gori, tijekom kojih je posjetio i Sinj, gdje je njemu u čast održana svečana Alka. Dnevnički zapisi dvojice kraljevih pratitelja, Bartolommea Biasoletta i Jochanna Wilchelma Sartorija, koji izrazito pozitivnim dojmovima opisuju Sinj i Cetinsku krajinu te daju poseban osvrt na alkarsko nadmetanje organizirano u prigodi tog posjeta (Sartori, 1838.; usp. Jurić, 1988., str. 266–267.). Osim daljnjih osvrtu inozemnih autora na Sinjsku alku i njezinih povremenih opisa na stranim jezicima, sredinom 19. st. pojavljuju se i prvi napisi domaćih autora o Alki napisani hrvatskim jezikom. U njima se jače naglašava značenjska dimenzija Alke i potreba njegovanja njezine simbolike, što se umnogome kontekstualizira činjenicom da su druge *alke* u susjednim i nešto udaljenijim mjestima, mahom ugasle (Vrdoljak, 1846.; Ljubić, 1846.). Osobit doprinos boljem poznavanju Alke dao je sredinom 19. st. fra Šimun Milinović, koji je napisao

Srebrni štit koji je u ondašnjoj Jugoslaviji Josip Broz Tito dodjeljivao slavodobitniku

dva vrlo važna priloga o Alki. U jednome od njih detaljno je opisao alkarsko nadmetanje, a u drugome iznio dotad najopsežniji prikaz dalmatinskih *alki* (Milinović, 1863., 1875.). U povijesti predstavljanja Alke javnosti iznimno je važna 1875. godina. Naime, te je godine Sinj posjetio car Franjo Josip I. te je njemu u čast održana izvanredna, svečana Alka. Tada je objavljeno i više publikacija, među kojima je najpoznatiji danas iznimno rijedak trojezični *Album*, koji uz opis manifestacije donosi i nekoliko slikovnih priloga s prikazima svečanosti Alke (Jurić, 1988., str. 271.). Daljnjoj popularizaciji Alke osobito je pridonijela proslava 200. obljetnice oslobođenja Sinja od osmanlijske vlasti, kao i doseljenja brojnog stanovništva s bosanskog područja, ponajprije iz Rame. Te je godine, osim redovite, održana i svečana Alka, a domaći je tisak svečanost popratio nizom priloga, čime je tu vitešku igru znatno približio široj javnosti. Uz istu je prigodu fra Ivan Marković objavio knjigu *Sinj i njegovo slavlje 1887.*, u kojoj je iznio i nekoliko općih podataka

o Alki. Markovićevo je djelo, u kontekstu Alke, osobito zanimljivo stoga što među prvima upućuje na snažnu uzajamnu ovisnost simbolike Alke, pobjede nad Osmanlijama i Čudotvorne Gospe Sinjske (Vukušić, 2013., str. 46.).

Od početka 20. st. Alka je stalna tema novinskih, književnih i drugih radova. Veliku ulogu u njezinoj popularizaciji nesumnjivo je imala Šimunovićeve pripovijetka *Alkar*, koja je prevedena i objavljena na više svjetskih jezika. Da je Alka početkom 20. st. bila dobro poznata i izvan lokalnih i regionalnih granica, svjedoči činjenica da su alkari 1908. gostovali u Beču, na svečanosti proslave 60. obljetnice carevanja Franje Josipa I. Godine 1919. održana je Alka u čast Petru I. Karađorđeviću, a alkari su 1922. u Beogradu prisustvovali vjenčanju kralja Aleksandra Karađorđevića i održali Alku. Alka se u javnosti osobito intenzivno predstavlja u drugoj polovici 20. st. Tome je, uz činjenicu da se alkarsko nadmetanje od 1967. počelo izravno televizijski prenositi, nesumnjivo pridonijela i činjenica da je Josip

Broz Tito, tadašnji predsjednik SFRJ, bio prvi državnik koji je 1959. službeno prihvatio pokroviteljstvo nad Alkom. Od tada je, uz plamenac, pobjedniku uručivan prijelazni srebrni štit (*Titov štit*) na čijoj je poledini upisivano slavodobitnikovo ime. Tito je izravno uručio štit pobjedniku obljetničke, 250. Alke, održane 1965. Nakon raspada Jugoslavije i stvaranja samostalne hrvatske države pokrovitelji Alke bili su predsjednici Republike Hrvatske Franjo Tuđman, Stjepan Mesić (s prekidom pokroviteljstva u razdoblju 2002. – 2006. zbog sukoba između Predsjednika i tada aktualnog vodstva VAD-a) te Ivo Josipović. Titulu počasnoga alkar skog vojvode nosila su dva predsjednika: Tito (od 1979.) i Franjo Tuđman (od 1997.).

Tijekom svoje trostoljetne povijesti Alka je nadživjela nekoliko ratova, više vladara, država i društveno-političkih sustava, čijim se proklamiranim vrijednostima kontinuirano prilagođavala. To joj je, uz privrženost lokalnog stanovništva i djelovanje Viteškoga alkarskog društva na njezinu održavanju i popularizaciji, omogućilo opstojnost dugu tri stoljeća. Suvremenu valorizaciju, kojoj danas podliježu sva područja kulture, Alka je, među ostalim, doživjela uvrštenjem na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne baštine čovječanstva 2010.

AM.V.

ALKA I UNESCO. UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation, specijalizirana je organizacija Ujedinjenih naroda čija je zadaća pridonositi miru i sigurnosti u svijetu promicanjem međunarodne suradnje i rješavanjem intelektualnih i etičkih pitanja na području obrazovanja, znanosti i kulture. Sa sjedištem u Parizu, UNESCO ima 195 država članica i devet pridruženih članica. Djeluje unutar pet programskih područja – u obrazovanju, prirodnim znanostima, društvenim i humanističkim znanostima, kulturi, komunikacijama i informacijama. U programskom djelovanju na području

UNESCO-ova
povelja Sinjskoj alki

kulture ključne su teme materijalna i nematerijalna baština, industrija kulture, kulturna raznolikost, interkulturalni dijalog, kulturni turizam, kulturne politike, kreativnost i umjetnost, autorska prava. Jedina je UN-ova organizacija koja djeluje putem sustava nacionalnih povjerenstava kao glavnih poveznica u dijalogu država članica s UNESCO-om. Važan dio UNESCO-ova rada jest izrada međunarodnih pravnih instrumenata – konvencija, deklaracija i preporuka. Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO pri Ministarstvu kulture djeluje kao savjetodavno tijelo Vlade RH, pomaže u provedbi projekata i inicijativa, u razmjeni i distribuciji informacija, koordinira provođenje svih UNESCO-ovih konvencija i članstava RH u radnim i programskim tijelima UNESCO-a te sudjeluje u međunarodnoj koordinaciji i promicanju hrvatskih prijedloga i kandidatura za UNESCO-ove popise.

Hrvatsko povjerenstvo za UNESCO i Ministarstvo kulture inicirali su ratifikaciju UNESCO-ove Konvencije za zaštitu nematerijalne kulturne baštine iz 2003. te promicanje informacija i projekata u provedbi Konvencije u RH. Republika Hrvatska već je 2005. ratificirala Zakon o prihvatanju Konvencije, a Ministarstvo kulture imenovano je središnjim tijelom za njezino provođenje.

Tijekom 2010. Sinjska je alka upisana na UNESCO-ovu Reprezentativnu listu nematerijal-